Tulevaisuusvaliokunta
Eduskunta

VNS 1/2018 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019-22
Liikenne- ja viestintäministeriön lausunto

Tulevaisuusvaliokunta on pyytanyt liikenne- ja viestintäministeriöltä lausuntoa, miten valiokunnan julkaisemassa *Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018–2037* –raportissa esitetyt yhteiskunnalliset muutokset ja uudet teknologiat esimerkiksi henkiloliikenteessa, logistiikassa sekä tyon ja ansainnan kehittymisessä on huomioitu kasvuennusteissa ja miten ne vaikuttavat kasvuennusteisiin

Liikenne- ja viestintaministeriö onnittelee tulevaisuusvaliokuntaa edistyksellisen ja kattavan tulevaisuusraportin julkaisemisesta Jaamme yhteisen vision teknologian tuomista tulevaisuuden mahdollisuuksista, mutta myos potentiaalin täyteen hyodyntamiseen liittyvista yhteiskunnallisista haasteista erityisesti liikenne- ja viestintaverkkojen palvelutasoon ja rahoitukseen liittyen.

Liikenne- ja viestintaministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2019-22 kasvun ja kilpailukyvyn nakokulmasta Olennainen tulevaisuuden kysymys on, miten Suomi sailyttaa globaalin kilpailukykynsä muuttuvassa maailmassa.

Suomesta pohjoinen solmukohta

Suomi on tiiviisti kiinni globaalin toimintaympäristön muutoksissa Suuret maailmanlaajuiset megatrendit ja samalla alueellinen kehitys heijastuvat suoraan suomalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen

Digitalisaatio, teknologinen kehitys, ilmastonmuutos ja kaupungistuminen ovat suurimmat liikenteen ja viestinnän tulevaisuuteen vaikuttavat globaalit megatrendit Tapamme tehdä töitä, asua ja liikkua ovat myllerryksessa Tarvitsemme tulevaisuuden liikenne- ja viestintäpolitiikalle entistäkin rohkeamman vision, joka tukee hyvinvointia ja kestävaa kasvua Selkeä visio auttaa elinkeinoelamaa ja poliittisia päättajia ennakoimaan tulevia päätöksiään seka investointejaan Yhteinen visio tuottaa hyotyja koko yhteiskunnalle.

Suomen tulee asemoitua tulevaisuudessa maailmankartalla uudella tavalla Tulevaisuudessa Suomi voi halutessaan olla maailman pohjoinen solmukohta ihmisten, tavaroiden ja datan liikenteelle toimivien liikenne- ja viestintäyhteyksien avulla. Samalla maamme sisälla alueiden ja seutujen saavutettavuudesta on huolehdittava. Liikenne- ja viestintäverkot ovat yhteiskunnan infrastruktuurin kovinta ydintä Ne ovat yhteiskunnan kehityksen muutosvoima, joihin tehdyt investoinnit palautuvat maan parempana hyvinvointina ja kilpailukykynä. Panostukset verkkoihin pitaisi nahda aina kulujen sijasta investointeina.

Taman ison vision saavuttaminen edellyttaa maaratietoisia ja rohkeita poliittisia ratkaisuja useiden hallituskausien ajan Vision toteuttaminen haastaa myos valtion budjettitalouden ja kehysajattelun.

Liikenne- ja viestintaministerio | Kayntiosoite Etelaesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki | Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto | Puhelin 029516001 | www lvm fi etunimi sukunimi@lvm fi kirjaamo@lvm.fi

Digitalisaatio ja automaatio edellyttävät hyviä verkkoja

Vaylien kunto ja viestintaverkkojen kapasiteetti eivat riittavasti tue digitaalisia palveluita ja automaatiota Viestintaverkkojen valtakunnallisessa kattavuudessa on ongelmia ja liian vähäinen liikenneverkon rahoitus johtaa yha heikkenevaan verkon laatuun Tasta uhkaa tulla entista suurempi maamme hyvinvoinnin ja kilpailukyvyn este

Liikenne- ja viestintäverkkoja onkin kehitettava siten, että ne vastaavat tulevaisuuden muutoksiin kaupungistumisessa, liikenteen alykkyydessa ja automaatiossa, digitaalisissa palveluissa, paastövahennystavoitteissa seka pohjoisten alueiden hyödyntämisessä.

Teknologian kehityksen myöta liikenteestä on tulossa palvelu. Palveluistuminen vaikuttaa merkittävasti liikenteen ja viestinnän toimialalla jatkossakin, kun liikenne- ja viestintapalvelut yhdistyvat Liikennealan globaalit markkinat tarjoavat valtavan kasvupotentiaalin, esimerkiksi MaaSin (liikenne palveluna) markkinoiden ennustetaan kasvavan yli 800 miljardiin euroon vuoteen 2030 mennessa Tama on merkittava mahdollisuus myos suomalaiselle elinkeinoelamalle ja yrittajyydelle

Digitalisaatio ja automaatio edellyttavat hyvia vaylia, ja vaylien palvelutasoon tarvitaan selkeä parannus, jotta uusia liikennepalveluja voidaan käyttaa ja elinkeinoelaman kuljetukset sujuvat kustannustehokkaasti Rapautuva vaylaverkkomme vaikuttaa kaikilla alueilla jo nyt elinkeinoelaman kilpailukykyyn Ilmastonmuutos kiihdyttää vaylaverkon rapautumista entisestaan ja edellyttaa lisaksi merkittäviа päastövahennyksiä liikenteelta

Liikenneverkkojen rahoitus kestävälle pohjalle

Liikenne- ja viestintäverkkoja tarkastellaan kokonaisuutena Viestintaverkot rahoitetaan kaupallisesti ja asiakas maksaa niiden kehittamisen ja ylläpidon Teleyrityksissa panostus viestintäverkkojen kehittämiseen nähdään investointina Samaa ajattelua kaipaisi valtion budjettivaroin ylläpidetyn liikenneverkon rahoitukseen Panostukset liikenneverkkoon pitäisi nahda kulujen sijaan investointina, joka palvelee hyvinvointia ja kilpailukykyä

Nykyisen väyläverkon kunnostaminen ja uusien koko Eurooppaa palvelevien vaylien rakentaminen edellyttävät tulevaisuudessa merkittavia lisapanostuksia yhteiskunnalta. LVM ja Liikennevirasto ovat selvittaneet, etta elinkeinoelaman kilpailukykya ja kestävää kasvua tukevien liikennehankkeiden rahoitustarve on seuraavan kymmenen vuoden aikana jopa 60 miljardia euroa Vuosittainen valtion budjetissa osoitettu liikenneinvestointien rahoitus on ollut keskimaarin 400 miljoonaa euroa

Suomen väyläverkossa on 2,5 miljardin euron suuruinen korjausvelka, jota on vähennettavä Perusväylänpidon määrärahataso vaikuttaa suoraan korjausvelan määrään. Nykyinen Sipilän hallitus on tehnyt merkittävän maararahalisayksen korjausvelan vahentamiseksi, kun tällä hallituskaudella perusvaylanpitoon tehtiin yhteensa noin miljardin euron maararahalisays vuosille 2016-19 Tarpeet kuitenkin kasvavat koko ajan Esimerkiksi kuluvana kevaana lampöaalto on aiheuttanut 20 vuoteen vaikeimman kelirikon maanteille koko maassa. Sorateiden painorajoitusten maara kasvaa jo nyt nykyisesta noin 4 000 soratiekilometristä

Perusvaylanpitoon tuo jatkossa merkittävää helpotusta, mikali parlamentaarisen ryhman yksimielinen esitys vuosittaisesta 300 miljoonan euron tasokorotuksesta toteutuu seuraavalla hallituskaudella. Se tarkoittaisi käytännössä 1,3 miljardin euron vuosittaista maararahaa perusvaylänpitoon ja olisi 10 prosentin korotus LVM.n menoluokkaan Muussa tapauksessa voi olla edessa valtion maantie- ja rataverkon laajuuden supistaminen.

Liikenne- ja viestintaministerio | Kayntiosoite Etelaesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki | Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto | Puhelin 029516001 | www lvm fi etunimi sukunimi@lvm fi kirjaamo@lvm fi

On kuitenkin huomioitava, etta julkisen talouden suunnitelmassa (2019-22) perusvaylanpitoon tulee 283 miljoonan euron tasokorotus vasta vuonna 2022 Kun nykyisen hallituksen korjausvelkarahoitus on paattymässä jo vuoden 2019 aikana, niin korjausvelka kasvaa, ellei määrärahalisäyksia tehdä Perusvaylanpidon rahoitus uhkaa siten jaadä nykytasoa yli 300 miljoonaa euroa alemmalle tasolle vuosille 2020-2021

On selvää, että liikenneverkon kehittamisen rahoitustasoa on nostettava ja budjettikaytäntöjä joustavoitettava. Seuraavalla hallituskaudella saadaan kokemuksia parlamentaarisen liikenneverkon rahoitusta selvittäneen tyoryhmän esityksestä kayttoon otettavasta 12-vuotisesta liikennejarjestelmasuunnitelmasta Suunnitelman sisältö ja sen toteuttamiseen tarvittavat rahoitusratkaisut ovat viela auki Tulevaisuuden liikennetarpeiden osittainenkin toteuttaminen vaatii edelleen innovatiivisia uusia rahoitusratkaisuja Nykyinen budjettirahoitusmalli ja hankeyhtioiden mahdollinen perustaminen eivat viela ratkaise tulevaisuuden rahoitusongelmaa yhteiskunnan varojen rajallisuuden vuoksi

Yksityisen sektorin mahdollisuuksia toteuttaa liikenneverkon kehittämishankkeita onkin aktiivisesti edistettava Yksityisen sektorin osallistumismahdollisuuksia esimerkiksi hankeyhtioiden kautta rajoittavat kuitenkin talla hetkella maantieverkon käytön hinnoittelumahdollisuuksien puuttuminen ja ratamaksua koskevat rajoitteet

Myos budjetoinnin kehittamisessä olisi paljon potentiaalia, sillä nykyinen budjettimenettely ei tue pitkajanteista kehittämistä, mika olisi liikenneverkojen rahoittamisessa valttamatonta LVM:n tavoitteena on ollut, että pääfokus on kunkin hallinnonalan paaluokassa, yksittaisten momenttien sijaan. LVM on yhteistyössa VM:n kanssa selvittanyt budjettimenettelyn joustavuuden kehittämistä. Se ei kuitenkaan viela poistaisi budjettimenettelyn perimmäistä ongelmaa määrarahojen riittamättömyydesta liikenneverkon valttamättömään kehittämiseen

Liikenteeltä edellytetään erittain suuria paästövahennyksiä. Suomi on sitoutunut puolittamaan liikenteen paastöt vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. Kunnianhimoinen tavoitteemme on, että liikenne on hiilivapaa vuoteen 2045 mennessa Talouskasvu lisaa liikennetta ja sen myötä paästöjä ilman uusia toimenpiteita Paastovähennysvelvoitteet edellyttavat myos investointeja. Esimerkiksi rautateiden valityskykya on parannettava, jotta junan kulkumuoto-osuutta voitaisiin kasvattaa Samalla ilmastonmuutos kiihdyttää väyläverkon rapautumista. Päastojen vähentamiseksi tarvitaan monia keinoja. Eniten pystytään vaikuttamaan uusiutuvien polttoaineiden osuutta lisaamalla seka parantamalla liikennejarjestelman ja ajoneuvojen energiatehokkuutta Liikenteen hinnoittelun keinoin voitaisiin vaikuttaa ihmisten liikkumistottumuksiin

Liikenne- ja viestintäministerio toteaa lopuksi tiivistäen, etta vaylaverkon rahoitus, viestintäverkkojen kattavuus ja paastovahennysten toimeenpano ovat 2020-luvun suurimmat liikenne- ja viestintäpoliittiset haasteet Niilla on suora vaikutus koko maan hyvinvointiin, kilpailukykyyn ja kasvuennusteisiin. Olennainen kysymys kuuluu, onnistuuko liikenteen rahoitusongelman ratkaiseminen pääosin budjettirahoitteista mallia kehittämällä Vai onko meilla rohkeutta ajatella kokonaan uudella tavalla ja tehda iso systeeminen muutos siitä, miten väylät omistetaan ja rahoitetaan ja kuka kaytösta maksaa Seuraavan hallituksen on otettava kantaa tulevaisuuden ratkaisuihin, jotta liikenneverkon heikko taso ei ole kestävän kasvun ja kilpailukyvyn jarru

Juhapekka Ristola
Ylijohtaja

Id Versionumero

Liikenne- ja viestintaministerio | Kayntiosoite Etelaesplanadi 16 (kirjaamo) Helsinki | Postiosoite PL 31 00023 Valtioneuvosto | Puhelin 029516001 | www lvm fi etunimi sukunimi@lvm fi kirjaamo@lvm fi